

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

JEANNE MARQUÈS

Καιμιάν άπό τές ώραιοτητες τοῦ χειρογράφου, ποῦ είχε τὴν καλωσύνη νὰ χαρίσῃ μόνον καὶ μόνον γιὰ τὰ «Γράμματα» ἡ φίλη Mlle Jeanne Marquès, δὲν ἐστάθη εὐκολὸν νάποδώσῃ ἡ μετάφρασις. Ἀπὸ τὸ κοινὸν δὲν αἰσθανόμεθα τόσο τὴν ἀνάγκη νὰ ζητήσωμεν ἐπιείκεια. Ἀπὸ τὴν ἵδια ὅμως, ναί.

Ἐκείνο ποῦ ἦταν δυνατὸ νὰ γείνῃ, ἔγινεν. Ἐσκύψαμεν ὑπομονητικὰ ἐπάνω στὰ γραφτά της. Τὴν ἵδεα κατωρθώσαμε νάποδόσωμεν. Τὴν μουσικὴν τῆς γαλλικῆς ἐκφράσεως τῆς ὅμως, ὅχι. Εἶναι μερικὲς ἀρωματισμένες ἐκφράσεις ποῦ δὲν τὲς ἔχει ἡ ώραιά μας γλῶσσα. Πταιόμεν ἡμεῖς.... "Ισως ναί, ἀλλά" ἵσως καὶ ὅχι.

Τὸ διήγημα στὰ γαλλικὸ φέρει τὸν τίτλο «La raison dernièrē» καὶ ἐγράφη—ώς βλέπει ὁ ἀναγνώστης—εἰς τὴν φαίλαν Βαναρία. Περίεργο! Μιὰ νέα γυναικά τῆς ἐποχῆς μας, ἡ ὅποια ἐγεννήθη εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐσπουδάσε στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Τουλούζ, ἔζησε τὴν πολυτάραχο ζωή τοῦ Παρισιοῦ, εἰδε τὴν γυναικεία ζωή τῆς Μονμάρτης, τοῦ καρτιέ Λατέν, τοῦ Λούξεμβουργ, ἐγνώστε τόσους κύκλους θεατρικούς, φιλολογικούς, καθηγητικούς, φιλελευθέρους, ἀνατρεπτικούς, ἔγινε γνωστή κι' ἀπέκτησε κριτάς καὶ θαυμαστάς ὅχι λίγους, καὶ νὰ προτιμᾷ νὰ ζῇ σὲ μιὰ πόλι τῆς Βαναρίας μακριὰ ἀπὸ κάθε τι, τὸ ὄποιον ἡ ἀνήσυχη ψυχή της μὲ ἀπληστιάν ἐρεύνησεν ὃς τὸ βάθος;

Καὶ ὅμως. "Η «raison dernièrē» ἂν δὲν ἔξηγῇ διλόκληρον τὸ πλάτος ἐνὸς γιατί, δίδει ὅμως μιὰ γερήν ἀφορμὴ γιὰ σκέψη. Καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ γνωρίσῃ κανεὶς τὴν κατεύθυνσι τῆς γυναικείας ζωῆς τοῦ Παρισιοῦ—γιατὶ γι' αὐτὴ κυρίως πρόκειται μέσα στὴ «raison dernièrē», εἰς τὴν ἔξοιμολόγησιν αὐτῆ τοῦ «λογικοῦ ἀνθρώπου»—ἀπὸ κεῖ ποῦ γεννιέται ὃς αἰτία, ἀπὸ τές σκοτεινές γωνιές καὶ τὰ φωτεινὰ Μπάρ τῶν διαφόρων καρτιέ, ὃς τές διάφορες σελίδες μέσα στές ὅποιες χύνεται κατόπιν ὃς παρατήρησις, ὃς κοίσις, ὃς συμπέρασμα, ὃς λογική, ὃς πτεῦμα καὶ ὃς σκέψης, γιὰ νὰ δικαιάσῃ τὴν αἰσθησιν τῆς ζωῆς, τὴν «τελευταία λογική» τῆς Mlle Jeanne Marquès. Καὶ θὰ πῇ κανεὶς, πῶς μὲ μιὰ μονοκοντυλά δὲν λύνονται τὰ «σοβαρά αὐτά ζητήματα.... Σύμφωνοι. 'Αλλὰ καὶ τὸ μιξοβάρβαρον αὐτὸ δημιουργῆμα, ποῦ εἶναι ἐνόσκωσις τῆς γυναικείας γαλλικῆς κατευθύνσεως τῆς ζωῆς καὶ λέγεται θελκτικὴ παρισινή ἡ μορφωμένη Γαλλίδα, τὸ κενόν, τὸ κενόδοξον, τὸ ἀμορφον τέλος αὐτὸ δῆν, ποῦ ἔχει βγεῖ ἐντελῶς ἔξω ἀπὸ κάθε αἰσθησι γυναικεία καὶ ὅμως ἐπιμένει νὰ ζητᾶ δικαιώματα ἀτομισμοῦ μὲ τὰ μόνα του ἐφόδια, τὴν βαρβαρότητα τῆς λογικῆς καὶ τὴν χονδρότητα τῆς αἰσθήσεώς του, εἶναι ζήτημα—ἡμιποροῦμε κάλλιστα νὰ ποῦμε—ἄν αὐτὸ τὸ οἰκτρὸ γυναικείο πλᾶσμα τῆς ἐποχῆς μας, εἶναι η γυναικεία αἰσθησις—η «τελευταία λογική».

Τὴν γυναικά η ζωὴ δὲν ἡμπορεῖ νὰ δεχθῇ, παρὰ ὃς γυναικά, ὃς αἰσθησι γυναικεία. Τότε μόνον θὰ εἶναι στὸ στοιχεῖο της, στὸ ἔνστικτο της, μέσα στὸν ἑαυτὸ της, εἰς τὴν λογική της καὶ ὅχι εἰς τὴν ἀντανάκλασι τῆς λογικῆς τῆς ἐποχῆς μας. Η Mlle Jeanne Marquès κατὰ βάθος εἶναι

η ἐνσάρκωσις ἐνὸς τοιούτου γυναικείου ἐνστίκτου, είναι δηλαδὴ «γυναίκα μὲ ἀτομικότητα.» Αὐτή δὲ είναι καὶ ἡ μεγαλειτέρα της ἀξία, ὡς γυναίκα καὶ, πιὸ πολὺ, ὡς συγγραφεύς. «Ἐξω ἀπὸ τὴν ἴδικήν της αἰσθήσης δὲν ἀρνεῖται διὰ τὴν ἡμιπορείαν νάνταρχη καὶ κάτι ἄλλο, ἵσως σκοτεινό, ἵσως φωτεινότερον ἀπὸ τὴν τελευταία λογική τοῦ λογικοῦ της ἀνθρώπου. Τὸ ἔρευνᾶ, τὸ ἔξετάζει, φθάνει εἰς τὸ νὰ τὸ ἀντιληφθῇ ἀρκετά βαθειά. Ἡ εὐρυτάτη γνῶσις της τὴν βοηθεῖ σ' αὐτὸν καὶ ἡ κρίσις της δυναμώνει τὴν αἰσθησίν της. Ἡ ἴδική της δύναμις "raison dernière" είναι αὐτούσιο τὸ γυναικεῖο της ἐνστικτο, τὸ δόπιον, δῆπος καλλιτεχνικά μᾶς τὸ παρουσιάζει, τὸ βλέπομεν εὔλικρινέστατο, εὐγενικό, συγκινητικό, ἀπείρως ώραίο καὶ ἀληθινόν.

Μόνον ἔτσι ἂν σκεφθῇ ὁ ἀναγνώστης, θὰ ἐννοήσῃ τὴν μεγάλην ἀξία τοῦ ἀνωτέρῳ διηγήματος καὶ θὰ δικαιώσῃ καὶ μᾶς, ποῦ τόσον ἀτεχνα τὸ παρουσιάσαμεν εἰς τὸ ἀναγινῶσκον ἐλληνικὸν κοινόν.

Z. XATZO.

ENRICO PEA

Εἰς τὴν σύγχρονη Ἰταλική ποίησι τὸ ἔργον τοῦ Pea τείνει νὰ καταλάβῃ θέση μοναδική καὶ ἀνεξάρτητη ἀπὸ τές τρεῖς κατευθύνσεις τές δοπίες ἐπῆραν οἱ μιμηταὶ τοῦ Carducci: τῆς Κλασσικῆς, μὲ τὸν καθηγητὴν Mazzoni, τῆς Μελλοντικῆς, μὲ τὸν ὄπαδον τοῦ Marinetti καὶ τῆς Παιδικῆς μὲ τὰ αἰσθηματολογήματα τοῦ Pascoli. Ἡ ποίησι τοῦ Pea είναι ποίησι ἀτομιστική, ρυθμός πρωτότυπος. Τὴν χαρακτηρίζει ἡ δύναμι τῆς παραστάσεως, ἡ εὐγένεια τοῦ αἰσθήματος, ἡ ὑψηλὴ φιλοσοφικὴ ἔννοια, ἡ εὐλικρινεία, ἡ ὑπεροχήματα, ἡ ἀκαταμάχητη ὁριμὴ εἰς τὴν ἐπανάστασι, ἡ αἰνερία καὶ ὑπερενεαίσθητη γαλήνη.

Ίδιόρρυθμος στὴν εἰδωνία, στὴν ἀλληγορία, στὴ σκέψη, στοὺς τόπους καὶ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τοὺς δόπιούς δίδει ψυχὴ καὶ κίνησι διὰ λόγους αἰσθητικοὺς ἐκδηλούμενους ὡς κατηγορηματικὴ ἀνάγκη ἐσωτερικῆς ἀναπτύξεως, ὁ Pea, δῆπος κάθε καλλιτέχνης, ζει τὸ ἔργον του καὶ κάθε του δημιουργία δὲν είναι παρὰ μιὰ βαθμίδα τῆς ἰδίας του ἔξελιξεως.

Ἡ ἀξία τοῦ Pea ἀνεγνωρίσθη εὐθὺς μὲ τὸ πρῶτο του ἔργο "FOLE", βιβλίο παραξένο, γραμμένο μὲ συμβολικὸ μυστικισμό, μὲ πρόσωπα καὶ περιγραφές χαραγμένες μὲ δλίγες γραμμές. Εἰς τοὺς μύθους αὐτούς, τοὺς δόπιούς δὲ ἔδιος ὄνομάζει «καταραμένους», ἀπεικονίζει μὲ τὴν πλέον δυνατὴν ἔκφρασι διάφορα ἐπεισόδια ἀπὸ τὴν τραγικὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Τὴν τραγικότητα αὐτή δὲν είναι παρὰ μιὰ βαθμίδα τῆς στοιχεία εἰς τὴν "SION" δότου ἡ ἔρωτικὴ ψυχὴ ἀρίνεται μὲ ἐπιείκεια κριτικική. Τὸ "MONTIGNOSO", ἔργον ἐπικό, είναι ὑμνος ἐνὸς λαοῦ μὲ τές πεποιθήσεις, τές πράξεις καὶ τές τάσεις του: αὐτὸν τὸ ἔργο ἔχει καὶ περισσότερην ἀξία διότι ἀναφέρεται σὲ ἐποχὴν σύγχρονη, προσπάθεια τὴν δόπιαν οἱ κριτικοὶ ἐθεωροῦσαν ἔως τώρα ἀπραγματοποίητη.

B.

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ Κ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΗ

«Ο συνεργάτης μας Κ. Πασαγιάννης μᾶς στέλνει τὸ παρακάτω γράμμα μὲ τὸν τίτλο ΜΙΑ ΔΙΟΡΘΩΣΗ: —Ἐλπίζουμε νὰ ἐννοηθεῖ καταλλήλως πὼς

τὰ «Γράμματα»—έλευθερο βῆμα—ἀπόλυτο σεβασμὸς πρὸς τὴν στοιχειώδη φιλολογικὴν εὐλιξίνειαν ὑποχρεοῦντα νὰ παράσχουν σὲ συνεργάτη τους τὸ μέσον νὰ ἐκδηλώσει τὴν ἀλήθειαν καὶ ν' ἀναιρέσει τὴν ἄδικην προσωπικὴν ἐπίθεσην ποὺ τοῦ γίνηκε.

«Στὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν μελέτη μου γιὰ τὸ φίλο μου τὸ Μαβίλη, ποὺ ἐτυπώθηκε στὰ «Γράμματα» τελευταῖα, ἔμειναν κάμποσα τυπογραφικὰ λάθη, καὶ μάλιστα στὶς ὑστερεῖς σελίδες.

Κι ἂν τὰ διώρθωνα τώρα ἐδῶ, τί σημασία θᾶξε;—Καμμιά, στοχάζομαι.

Μὰ κάτι ποὺ ἀλλαξά σκόπιμα τότε, ἀπὸ συνειδητὴν εὐλάβεια στὸ φίλο μου, εἶμαι τώρα ἀναγκαῖος νὰ τὸ διορθώσω, γιὰ νὰ ἀποκαταστήσω τὰ κείμενα καὶ τὰ πράματα.

Στὸ γράμμα λοιπὸν τοῦ Μαβίλη ποὺ δημοσιεύτηκε στὴ σελίδα 26 τῶν «Γραμμάτων», στὴν ἀράδα 18 ἀντὶ «αὐτὸν μόνον ἀπὸ τὸν «Νοῦμα» μπορεῖ νὰ τὸ πάθῃ κανεῖς.» πρέπει νὰ γραφτεῖ τὸ σωστό: «αὐτὸν μόνον ἀπὸ τὸν κ. Οὐραγκοταγκόπουλον μπορεῖ νὰ τὸ πάθῃ κανεῖς.» ὅπως ἀληθινὰ εἶναι γραμμένο στὸ γράμμα αὐτὸν τοῦ Μαβίλη, καὶ ὅπως θὰ ἰδεῖτε καθαρὰ στὸ φωτογραφημένο του πανομοιότυπο ποὺ σᾶς στέλνω, γιὰ κάθε πιθανὴ ἀμφισβήτηση.

Κι ἂν ἔκαμα αὐτὴ τὴν μικρὴν πλαστογραφία στὸ γράμμα τοῦ φίλου μου, τὴν ἔκαμα—τὸ ξαναλέω—ἀπὸ βαθειὰ συνειδητὴν εὐλάβεια στὴ μνήμη του καὶ μόνο. Δὲ μετανοῶ οὔτε τώρα.

Μοῦς κακοφαίνεται μόνο πολύ, —πάρα πολὺ, βεβαιωθῆτε,—ὅτι τὴν σκόπιμην αὐτὴν μεταβολὴν μου στὸ γράμμα τοῦ φίλου μου, εἶμαι ἀναγκαῖος νὰ τὸν ἐκδότη τοῦ «Νοῦμα» νὰ τὴν ἐπανορθώσω.

Κι αὐτό, ὡρὶ βέβαια γιὰ νὰ τὸν μιμηθῶ στὴ χυδαιότητα· ἀλλὰ γιὰ νὰ δεῖξω κάποιες διαφορές στὴν ἀντίληψην.»

ΚΕΡΚΥΡΑ, 25 ΜΑΪ 1913

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΗΣ

ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΡΩΤΟ

Ἐλάβαμε τὸ παρακάτω γράμμα ἀπὸ τὸν Ιατρὸ Σεραφίδην ὃς ἀπάντησην τῶν ὕσσων ἔγραψεν ὁ κ. Z. Χατζό γιὰ τὴν «Χαρούμενην Ἐπιστίμην» του σ' ἔνα φυλλάδιο ποὺ ἐξεδόθηκε τελευταῖα μὲ τὸν τίτλο «Χαρὰ καὶ Ἡδονισμὸς εἰς τὴν Ἐπανάστασιν.»

10 Rue Washington—Paris.

Φίλτατε κ. Χατζό.

Ἐδιάβασα τὴν κριτικὴν σου καὶ ἔχαρην πολύ. Διότι μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ λυπηθῶ. Ἐπτός αὐτοῦ ἐσεῖς οἱ διανοητικοὶ ἀνθρώποι εἰς τὰς ἐπιθέσεις σας εἰσθε διμολογουμένως εὐγενεῖς, θὰ ἐτολμοῦσα νὰ εἰπῶ ξεμυμασμένοι. Οἱ μὴ διανοητικοὶ ἀνθρώποι εἶναι ἀληθέες ὅτι ἐπιτίθενται κατὰ τρόπον ἀπάνθρωπον. Αἰσθάνομαι μεγάλην εὐχαρίστησιν ἀκρούμενος τοῦ κηρύγματός σου περὶ πραγματικῆς ὑπάρχεως τοῦ ἀτόμου. Ός δικηγόρος ἀνέλαβες νὰ ὑπερασπίσῃς τὰ «ἄτομα» τὰ ὅποια ἐστηκοφαντίθησαν ὑπὸ τῆς χαρούμενης ὡς πρόγματα καὶ αἴτιατά. Εἶνε, δηλαδὴ δὲν εἶνε λυτρῷ τὸ ὅτι κατώρ-

θωσες νὰ ὁδηγήσῃς τὴν λογικήν σου, τὸν ἑαυτόν σου, ἥ καὶ τὸ ἄτομόν σου εἰς τὸ "Ἄγιον" Ορος, ὅπου οἱ ἀνθρώποι σκέπτονται παραπλησίως μὲ τοὺς ἀτομιστάς. Καὶ δὲν εἶναι μικρὸν πρᾶγμα ἐν τῷ μέσῳ τῶν τρικυμῶν τῆς ζωῆς νὰ φθάσῃ κανεὶς ἔστω καὶ . . . εἰς τὴν Χαλκιδικήν. Περιστάσεις βλέπετε. "Επειτα εἰς τὸ "Ἄγιον" Ορος τὰ ἄτομα τελειοποιοῦνται ἐσωτερικῶς καὶ, δπως θὰ ἔλεγες, ὁ ἐσωτερικός ἑαυτός των «ἡδονίζεται» πρὸς τὴν ἔξελιξιν. Ποῖα εἶνε πλέον ἡ ἀνάγκη νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ εὐλύμενα μέρη τῶν στοῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν συναγωγῶν, δπου τὰ ἄτομα συνεργό-μενα «ἔξηδονίζονται πρὸς τὴν ἔξελιξιν;»

'Αλλὰ καὶ ἀν πιστεύῃς ὅτι εἰμεθα ἄτομα, πῶς θὰ κάνωμεν ὥστε νὰ μὴ ὑποφέρωμεν; Καὶ διατὶ τὴν χαρὰν τὴν ὄνομαζεις «ἀσυνείδητον», ὅταν δὲν εἶναι θλῖψις, καὶ διατὶ νὰ τὴν θέλῃς μὲ συνείδησην; Εἰρωνεύεσαι τὴν ἀρχιτεκτονικήν καὶ τὴν μαγειρικήν. Διότι δὲν καθήμεθα εἰς μέγαρα καὶ διότι τρόγομεν κρέατα ἀποσυντεθειμένα! Τραγικέ. . . . Ἐὰν ἦμουν ἄτομον, δπως ἐσύ, θὰ ἐπλησίαζα τούλαχιστον περισσότερον τὸν Αἰσχύλον παρὰ τὸν Σοφοκλῆ καὶ περισσότερον τὸν Νίτσε παρὰ τὸν Ὁριγένη. Θὰ ἡθελες ίσως νὰ συνγενυματίζωμεν ἐπάνω εἰς τραπέζοιμάνδηλα δαντελωτά. Ἡ ἀρχοντιά σου θὰ ἔφθανεν δωρισμένως μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο διότι ἡ Στερεά Ἑλλὰς ἥτο ἀδύνατον νὰ μὴ εἴχεν ἵππότας. 'Αλλὰ ὅλα αὐτά δὲν ἀποδεικνύουν ὅτι δ Φάουστ ὑπῆρξεν ἄτομον. "Ω!" Ατομον δὲν ὑπῆρξεν οὔτε αὐτὴ ἡ Μαργαρίτα ὅταν ἐσκότωνε τὸ παιδί της. Δὲν είμαι τόσον σκληρὸς διὰ νὰ τὴν καταδικάσω ώς «ἄτομον», τὴν λατρεύω τὴν Μαργαρίταν. Εἰνε φρικαλέα ἡ μανία μὲ τὴν δοτούν ἐπανέρχεσθε διαρκῶς εἰς τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον. Θαυμάζετε ἀταβιστικῶς τὴν «δυναμικήν» τῶν Ρωμαίων ἀτομιστῶν, οἱ δποῖοι μᾶς παρεσκεύασαν τὸ σημερινὸν «κοινωνικὸν τέρας.» Τί, φοβεῖ-σθε τὰ τέρατα; 'Η ζωὴ τῶν τεράτων δὲν εἶναι μακρά.

Ραφινισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ γράφεις καὶ ἔξιστασαι δίς, ἔξ ού καὶ τὰ δύο θαυμαστικά.

Διαφορητικὰ ἡ ζωὴ μας θὰ ἥτο μιὰ «ἀσυνέπεια» καὶ ώς «ἀσυνέπεια» θὰ ἥτο «συνέπεια.» Ἐὰν δὲν ἐπίστευσα, ὅχι ἐπίστευα διότι δὲν πιστεύω τίποτε, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπα τὸν φαρινισμὸν τῆς δημιουργίας, ἔὰν οἱ περα-σμένοι χρεωκοπίσαντες πολιτισμοὶ δὲν μὲ ἔπειθαν ὅτι εἶνε ἀδύνατον βαθ-μηδὸν νὰ μὴ εὐτυχήσωμεν «συντειθέμενοι ἀρμονικῶρον» ὑπὸ νέους βιο-λογικοὺς καὶ κοινωνικοὺς συνδιασμούς, ἔὰν δὲν τὰ ἔβλεπα αὐτά ὅλα φῶς, φανερά, δὲν θὰ ἔζησα πρὸ πολλοῦ. Δὲν εἶναι φεαλισμὸς νὰ κλαίῃ κανεὶς, δταν τὰ δάκρυα του δὲν προέρχονται ἀπὸ μίαν πηγὴν ὑπερτέρας ευδαιμονίας.

Κ. Λ. Π.
Ο ΙΑΤΡΟΣ ΣΕΡΑΦΙΔΗΣ

ΔΕΥΤΕΡΟ

'Ο κ. Z. Χατζὸς εἰς ἀπάντηση μᾶς ἔστειλε τὸ γράμμα τοῦτο:

Détourner mes regards . . .
Nietzsche.

* * * * *

Περίεργο. Σ' ὅλα τὰ μυθιστορήματα, τὰ δποῖα διάφοροι μᾶς διη-γήθηκαν ὅτι ἐδιάβασαν, συνηθέστατα προεξέχει μιὰ φυσιογνωμία ίατροῦ,

δό δόποιος ἔχει «θεωρητικήν» ἀντίληψι γιὰ τὸν πόιο τῆς ἀνθρωπότητος. Παιάνει—λέγει πῶς παίρνει—μὲ οἶκτο τὴν ἀνθρωπότητα, χωρὶς δὲ οἰκτος αὐτὸς νὰ ἔχῃ καμιαμάν ἀντανάκλασι στὸ εἶναι του. Γιατὶ αὐτό; Ὁ ίατρὸς Σεραφίδης διατείνεται, δτι—τούλαχιστον αὐτὸς—τὸ κάνει γιὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴν χαρά του. Νὰ πιστεύσωμεν τὴν πονηρία;

Καὶ δῆμος διφεύλομεν, γιατὶ διαφορετικά, ἀν δηλαδὴ ἐπιχειρήσωμε νὰ κλωνίσωμε τὴν πλάνην του, μᾶς ἀπειλεῖ δτι θὰ ἐνθυμηθῇ πῶς στὸ Παρίσι πωλοῦνται brownies συστήματος «Raymond la Science» καὶ πῶς μέσα στὴ «Χαρούμενη» είχε τὸ θάρρος νὰ γράψῃ καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ὑπάρξεως Καιάδων...

*Αδιάφορο. Μιὰ φωνὴ τῆς ἐποχῆς μας κι' αὐτός, ἕνα σφυράκι, τοῦ συρμοῦ μία ἀπίγχησις, ἕνα τακουνάκι γόβας κοκότας, ποὺ κτυπά τὸ κοινωνικό μας σύστημα μὲ τὴν αὐτοϊκανοποίησιν δτι ἔρχεται ἀρμονικώτερο γιὰ τὲς αἰσθήσεις του μέλλον. Στὴν ἴστορία βλέπομεν δυνατότερα, συγκλονιστικώτερα, οὐσιαστικώτερα εἰδὴ κτυπημάτων καὶ—ἀς μᾶς ἐπιτρέψῃ δπωσδήποτε νὰ ποῦμε—πῶς συνέχει τὴν ψυχή μας κάποια πίκρα γιὰ τὴν ὥραιότητα ποὺ ἔπεσε, σχετικὰ πάντοτε μὲ τὴν ἀσχημάτια ποὺ μᾶς ἤλθε. Νὰ πιστεύσωμε στὴν ίδεα τῆς προόδου; Ἐπὶ τέλους διφεύλομε, σὰν καλοὶ χριστιανοί, ἀφοῦ πρόκειται νὰ σωθῇ, ὅχι ἡ ψυχή μας, ἀλλ᾽ ἕνα σημερινὸ πλᾶσμα τοῦ Θεοῦ ἀπὸ βεβαίαν αὐτοκτονία!

Θὰ ήταν λιγάκι σκληρὸν δῆμος νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὰ μπουλεβάρ τοῦ Παρισιοῦ, ἀπὸ τὴν «affection» αὐτὴ τῆς ζωῆς του, ὁ ίατρὸς Σεραφίδης μὲ τὴν ψυχὴ βουτημένη σὲ τόσην ἄγνοια. Καὶ μαζί μας, ἀς φαντασθῇ τὴν ἴστορία τῆς ἀνθρωπότητος χωρισμένη σὲ τρία: στὴν ἀρχαιότητα, μὲ τὴν διαπίστωσι τῆς ὥραιότητος τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου μέσα στὸ Ἀστυ, τὸν χριστιανισμό, μὲ τὴν ἔντασι τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου καὶ στὸ σημερινὸ σοσιαλισμό, μὲ τὸν ἀνθρώπινον στόμαχο. Γιὰ πολλούς, τὸ σημερινὸ κοινωνικὸ τέρας τὸ παρασκευάσεν ὅ προσπαρθεῖς τοῦ χριστιανισμοῦ. Νὰ τὸ πιστεύσωμε; Βεβαίως ἔχει δλες τὲς ἀτέλειες, τὰ ἐλαττώματα καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ, χωρὶς δῆμος νὰ ἔχῃ τὸ μεγαλείτερο προτέρημά του, τὴν ἔντασι τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς. Ἀκολουθῶντας δὲ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν τῆς κοινωνικῆς ἔξελίξεως, σταματοῦμεν—ὅχι στὴ λατρευτὴ Μαργαρίτα, γιὰ νὰ βροῦμε τὸ νιρβάνα τῆς ψυχῆς μας—ἀλλὰ στὴν ἔρωτησι: καὶ τότε, τὸ σημερινὸ κοινωνικὸ τέρας, ποίους εἴδους τέρας μᾶς παρασκευάζει γιὰ τὸ μέλλον; Ἡ θέλουν νὰ πιστεύσουν, δτι δ σημερινὸς ἀστός, περισσότερον ἐπιστήμων, ὥστε νὰ ἔχῃ τὸν ἀταίσιον ἐγώσιμὸ τῶν ξηρῶν του γνώσεων, ἡ ἐπιστήμη μὲ τὰς συνταγάς της γιὰ τὴν ὑγιεινὴ τοῦ δέρματός μας καὶ μὲ τὴν μεγάλην τῆς ἐφαρμογὴ στὴν πρᾶξιν, ἀπ' δπου βγαίνουν τὰ διάφορα φιλοσοφικὰ συστήματα τοῦ μέλλοντος, ἡ κοινωνιολογία μὲ τὴν ἀγρίαν ισοπέδωσι τῶν ἀτόμων, τὸν φρικιαστικὸ τῆς κολλεκτιβισμὸ—δλ' αὐτά, ὅλη ἡ σημερινὴ κοινωνικὴ σύστασι τέλος, ποιὸς ἡμιπορεῖ νὰ μᾶς πῇ, τὶ ἐγγυμονοῦν γιὰ τὸ μέλλον ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὰ κυανᾶ βάθη τῶν καιρῶν....;

*Αντὶ νὰ ποῦμε δῆμος τί κατὰ βάθος εἶναι τὸ προοδευτικό, τὸ νεώτερο, τὸ σημερινὸ αὐτὸ κοινωνικὸ σύστημα, προτιμοῦμε νὰ ἐνθυμηθοῦμε μερικὲς ίδιότητες τοῦ ἐβραϊσμοῦ: τὸν δπτιμισμό, τὸν «τελεολογισμὸ» τὸν ὄλισμό, τὴν μακροβιότητα. Ποιός τώρα δὲν ἀναγνωρίζει τὸν σημερινὸν καὶ τὸν ίδιανικὸν ἀνθρωπο τῆς «Χαρούμενης» μέσα στοὺς δλίγονους αὐτοὺς δρισμοὺς;

Και βεβαιότατα, ένας καλλιτέχνης, άπό αντίδρασι στούς τόσους καλλιτέχνας τής «κοινῆς αίσθητικῆς», είναι φυσικό νὰ βρίσκη μέσα του τάσεις πεσιμιστικές καὶ παθολογικές ἀν θέλετε. Αὐτὸ δὲν καταδικᾶται τὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ καθόλου.

Γιὰ τὸν ἴδικόν μας ίατρόν, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ βγῇ ἀπὸ τὴν συγκίνησι, τὴν δούλια ἀναγνωρίζει ὅτι ὑφίσταται συγχρονικά. "Οταν ὅμως ἔκπληκτοθῇ ἡ μεγάλῃ του αὐτῇ ἐπιθυμίᾳ, ποῦ θὰ φέρεται ἡ ταλαιπωρος αὐτῇ ὑπαρξίῃ; Εἰς τὸ «μηδέν»... Σά νὰ μήν ἥταν καὶ ἡ χαρὰ μιὰ συγκίνησι..! "

Μιάν ἀπλουστάτην μέθοδον ἐφαρμόζουν οἱ φαρικοί τῶν Ἰνδῶν, γιὰ νὰ φθάσουν στὸ νιρβάνα —τὴν χαρά των: ἔσπλάνονται στὸν ἥλιο καὶ κυττάζουν τὸν ἀφαλό τους. Τὸ ἴδιο φανταζόμεθα πῶς κάνει κι' ὁ φίλος ίατρὸς στὸ Παρίσι γιὰ νὰ βρῇ λίγο νιρβάνα—ἄν καὶ φαίνεται ἀπὸ τὸ γράμμα του πῶς δὲν τὸ κατορθώνει. Δὲν τὸν ἀπελπίζει ὅμως ἡ illusion του καὶ φθάνει εἰς τὸ νὰ μᾶς συμβουλεύσῃ νὰ κάμωμε τὸ ἴδιο—σκεπτόμενος, ὅχι χωρὶς χαιρεκακίαν ἵσως καὶ σαδισμόν, ὅτι ἡ φύσις, ὡς Λυκοῦργος καὶ Καιάδας, θὰ ἔξαποστείλῃ τοὺς φόνους, τὰς ἀρετὰς, τὰ ἐγκλήματα, τὰς ἀσθενείας, τὰς ἀνημικότητας διὰ τὴν τελείαν ἀποσύνθεσι τῆς ἀτελείας τοῦ κόσμου....

Σύμφωνοι!

ΑΛΕΞΑΝ. ΙΟΥΝΙΟΣ 1913

Z. XATZO.

ΚΑΙ ΛΙΓΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΑ: ΓΙΑΤΙ ΤΑ "ΓΡΑΜΜΑΤΑ" ΕΙΧΑΝ ΔΙΑΚΟΨΕΙ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥΣ

"Υπάρχει ένας παραστατικὸς δρισμὸς τοῦ Τραπεζίτη:

Ο Τραπεζίτης εἶνε ένας ἄνθρωπος ποὺ κάθεται σ' ἓνα μεγάλο ἀδειανὸν γραφεῖο, καὶ ωριέται μὲ τί τρόπο θὰ πέσει στὸ ταμείο του ὁ παρᾶς τῶν ἄλλων: —Δὲν εἶνε ἡ μόνη διαφορὰ ποὺ ἡ διαχείρηση τῶν «Γραμμάτων» ἔχει μὲ τοὺς τραπεζίτες. Ἀλλά, τουλάχιστον, αὐτὴ ἡ διαφορὰ μένει φιλική: Πράγματι τὰ «Γράμματα» εἶνε ἓνα περιοδικὸ ποὺ ἀγωνίζεται νὰ ξημάρνει τὴν διαχείρησή του... καὶ τὸ ἐπιτυχαίνει. Εἶνε δὰ τόσο εὔκολο πρᾶγμα. "Ολοὶ βοηθοῦν σ' αὐτὸ τὸν ἀγῶνα. Οἱ ἀναγνώστες, οἱ συνδρομητές, —πιὸ πολὺ αὐτοὶ οἱ τελευταῖοι—οἱ τυπογράφοι, οἱ συνεργάτες. Κι' ἄλλοτε εἴχαμε ἔξηγήσει πόσο ἀστεῖα εἶνε μιὰ ἐπιχείρηση σὰν τῶν «Γραμμάτων» ποὺ καταντᾶ νὰ πλερώνει τὸ κοινὸν γιὰ νὰ συγκομίζει τὴν περιφρόνηση του, τὸ σαρκασμό του, καὶ κάπου κάπου καὶ χυδαίες βρισιές. "Ετσι ἔχουμε μιὰ παρηγοριά: Τὸ πάθημά μας εἶνε ἀπολύτως ἐνσυνείδητο: "Έχουμε κι' ἄλλη παρηγοριά ἀκόμη. "Οταν ἡ βουλιμία τῶν «Γραμμάτων» —δηλ. τοῦ κοινοῦ—ἀπομασσύσει τὶς ποκκαλιάρικες οἰκονομίες μας, κάνουμε ἔνα μικρὸ σταθμό:—

Αὐτὰ ἔξηγονύ ὑπεραρκετὰ τὴν διακοπὴ τῶν «Γραμμάτων» γιὰ μερικοὺς μῆνες. "Ας μὴ λησμονήθει ὅμως ὅτι κάθε ὑποχρέωση ἀπέναντι τῶν συνδρομητῶν μας—πληρωσάντων καὶ μή, εύσυνείδητων, ἀδιάφορων ἢ ἔχθρων—ἔξιφλήθηκε γιὰ τὴν περασμένη χρονιά ἔως τὴν ἄκρη. "Ο σταθμός μας ἔγινε χωρὶς νὰ βλαφτεῖ κανένα ἔνο συμφέρο. "Ετσι ἔχωρισαμε ἀκόμη μιὰ φορὰ ἀπὸ τὸν χρηματιστὴ καὶ τὸν τραπεζίτη.

"Εκτοτε σταλαγματὰ σταλαγματὰ μαζεύτηκαν μερικὲς οἰκονομίες. Καὶ ἀφοῦ πιὰ γνωρίζαμε καλά τὴν ἐπιχείρηση τῶν «Γραμμάτων» καὶ δὲν

εῖχαμε νὰ φοβηθοῦμε ἐκπλήξεις—ζημίες ἔξασφαλισμένες—ἐμελετήσαμε τὴν ἑπανάληψη τῆς ἔκδοσης: Μόνο οἱ οἰκονομίες ἥτανε ἀνεπαρκεῖς καὶ οἱ ἐνδοι-
ασμοὶ μας μεγάλοι: Στὴν δύσκολην αὐτὴν περίσταση, βρέθηκαν μερικοὶ ποὺ
προτίμησαν, ἀντὶ νὰ δικαιόσουν τὴν ἐχθρότητα τοῦ κοινοῦ, νὰ βοηθήσουν
τὴν ἐπίμωνη δρμή τῶν «Γραμμάτων». Ὁ κ. Γιάγκος Χέλιμης, ἡ ΔΣ Δέσποινα
Παππᾶ, ὁ κ. Πέτρος Μάγγης, ὁ κ. Κ. Πύραμης καὶ ὁ κ. Ν. Νικολαΐδης μὲ ἀνθόρ-
μητη ἐλευθεριότητα, ποὺ ἀποβίλεπε στὰ ἴδια ἰδανικά τὰ ὅποια προσπαθοῦν
νὰ ὑπηρετήσουν τὰ «Γράμματα», ἐχροήγησαν πολύτιμη ὄλική βοήθεια. "Οὐχ
μόνο ὄλική. Γιατὶ ή προθυμία τους μᾶς πείθει πῶς ή ἄδολη ἵδεολογική
στάση τῶν «Γραμμάτων» βρίσκει κάποιον ἀντίλαλο. Καί, ἀφοῦ ή ὄλική
συμβολὴ τους δὲν ὑποχρεώνει κανένα μας ἀτομικῶς παρὰ μόνο στὶς δικές
μας θυσίες προσθέτει καὶ τὴν ἴδική τους, ἡμιπορῦμε ἀφοβά νὰ ἔξωτεροι-
κεύσουμε τὴν χαρά μας ποὺ καμιμά συμφεροντολογική ὑστεροβουλία δὲν
τὴν λειπάζει.

Εἶχε καταντήσει νὰ νομίζουμε ὅτι τὰ «Γράμματα» ἥτανε παθολο-
γική ἔκδήλωση ἀδικαιολόγητη καὶ μάταιη. Τώρα ἐλπίζουμε—δὲ ἐλάχιστα
—ὅτι ή ἔκδήλωση αὐτὴ εἶνε μεταδοτική.

"ΓΡΑΜΜΑΤΑ"

"ΝΕΟΣ ΥΜΝΟΣ"

ΠΟΙΗΣΙ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΙ Ν. ΑΞΕΛΟΥ, ΠΑΡΙΣΙ

Τώρα μὲ τὰ τελευταῖα γεγονότα ή πατριωτικὴ ποίησι εἶναι ζήτημα
τῆς ήμέρας. Κατὰ πόσον ἔθνικιστικὴ ἵδεολογία εἶναι ἵκανη νὰ συνεισφέρει
στὸ βιωμὸ τῆς Τέχνης, εἶναι ζήτημα ποὺ δὲν καλοξεδιαλύστηκε ἀν καὶ η
περισσότερες γνῶμες κλίνουν στὴν ἀργητικὴ ἀπάντηση. Αὐτὸ δῆμος δὲν
ἔχει νὰ κάμῃ σ' αὐτὴν τὴν περίστασι. Ἐξετάζωντας τὰ πράγματα σχετικὰ
δίχως γιὰ κάθε ψύλλου πήδημα νὰ γνωρεύομε τὸ κάθε ζητηματάκι μὲ τὴν
ἀπόλυτη τέχνη νὰ σχετίσωμε—γιὰ τὴν ὅποια δὲν ἔχομε καὶ ἔδραιωμένη
ἀντίληψη—μποροῦμε νὰ ὑποστηρίξωμε πῶς καὶ η πατριωτικὴ ποίησι
μιτορεὶ ἀνάλογα μὲ τὶς ἐποχὲς ποὺ διατέρεχει τὸ ἔθνος νὰ ἀναιρῆσῃ σὲ ὑψηλὸ
ἐπίπεδο. Καὶ εἶναι παρατηρημένο ποὺ σχεδὸν παντοῦ καὶ πάντοτε ή τα-
ραγμένες ἐποχές στὴν ἴστορία οἰουδήποτε ἔθνους ἔδωκαν ἀφοριμὴ στὴν
ἀποκάλυψη μεγάλων ποιητῶν ποὺ ὑμνήσαν τὸν πατριωτισμό. Τέτοιοι ὁ πότις
ὁ Σολωμός, ὁ Victor Hugo, ὁ Camoëns κ.τ.λ.

Ο κ. Αξελός δὲν εἶναι ποιητής, ἐγίνηκε δῆμος μὲ τὸν νέον του ὕμνο,
αὐτόματη ἔμπνευσι ἀπὸ πατριωτικὸ ἀγνὸ ξεχειλισμένο αἰσθήμα δίχως δη-
μοσιογραφικὸ εἴτε λογοτεχνικὸ δῆθεν (παρόχθια καὶ τοὺς ποιητὲς τῆς
ντουζίνας) ψευτοενθουσιασμό. Στὸ τραγικὸ ἐρωτηματικὸ ποὺ βάζει ὁ Σο-
λωμός στὸ «ἄργειε νᾶλλη ἔκείνη ή μέρα» προσπαθεῖ ὁ κ. Αξελός νὰ
δώσῃ τὴν ἀπάντησην καὶ δημοσίᾳ πάλι μιλᾶ ὁ Σολωμός:

Σολωμέ, ποὺ εἰν' τῆς ψυχῆς σου
ἡ μεγαλόγλυκη λαλιά;
Μὲ τὰ χεύλη μου ἡ φωνή σου
Ψάλλει νέα λευθεριά.

Στὴν γοργὲς στροφές τοῦ Σολωμοῦ ἀπαντᾶ ὁ Αξελός μὲ τὸ ἴδιο μέρος
μὲ τὴν ἴδια μεγάλη φωνὴ ποὺ τραγούδηκε τὴν Θεά ἐλευθερία.

Αφίνοντας τὸ τεχνοτροπικὸ μέρος, ἡ αὐθόρυμητη, σχεδὸν ἀκούσια τοῦ ποιήματος, ροή εἶναι τὸ καλλίτερο πρόσον γιατὶ μᾶς φανερώνει τὸν εἰλικρινῆ ἄνθρωπο. Ἔγραψε χωρὶς χτενίσματα καὶ στολίδια ὃ τι αἰσθάνθηκε καὶ αἰσθάνθηκε τόσο βαθειὰ ποὺ ὁ ἴδιος πάλι ἐμελοποίησε τὴς ὥρατος στροφές του μὲ γοργή, πολεμικὴ μουσικὴ φλόγα. Ή μιὰ τέχνη ἀδελφώνεται μὲ τὴν ἄλλη σὲ ἔνα ἔργο μοναδικὸ ἐπειδὴ ἡ ὀμιορφιές τοῦ στίχου ἀντισταθμεύουν τὴς πιθανές μουσικές ἀδυναμίες καθὼς καὶ ἡ γοργάδα τοῦ μέλους βοηθεῖ τὸ στίχο. Ἐδωκε ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὴν ψυχή του τόσα στὸν μουσικὸ ὄσα καὶ πῆρε.

Καὶ γιαντὸ τόσο ἡ ποίησι ὅσο καὶ ἡ μουσικὴ μὲ τὴ φαινομενική τους κοινότητα, σμιχτὲς συγκινοῦν ὅποιον τὴν νοιώσει στὴν ψυχή του ὄπως ὁ κ. Αξελός.

ΠΑΡΙΣΙ 7-6-1913

ΜΙΜΗΣ ΒΑΛΣΑΣ

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ Λ. ΜΑΒΙΛΗ

Θά ἐκδοθεῖ ἀπὸ τὰ «Γράμματα» σ' ἔνα τόμο ἀπὸ 10 τυπογραφικὰ φύλλα μὲ φωτογραφίες τοῦ Ποιητή,

σὲ χαρτὶ τῶν «Γραμμάτων» Φρ. 3 — σὲ καλύτερο χαρτὶ Φρ. 10

Η ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΙΝΕ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

Τὰ περιεχόμενά του εἶνε τὰ ἔξῆς:

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ : ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑΤΑ

‘Ο Νάλας καὶ ἡ Νταμαγιάντη (ἐπεισόδιο τοῦ Μαχαιρικάρατα, μετάφρ. ἀπὸ τὸ σανσκριτικό. Ἀπόσπασμα).

‘Ο Σαούλ τοῦ Browning. (όλόντ.).

‘Ο Προμηθέας τοῦ Shelley. (Α'. πράξη).

Τὸ Ηαράπον τῆς Δήμητρας τοῦ Schiller.

‘Η κατάρα τοῦ Τραγουδιστῆ τοῦ Uhland.

‘Η Λεονώρα τοῦ Bürgler.

Τὸ Σάββατο στὸ χωριό τοῦ Leopardi.

‘Ο Τυφλὸς βασιλῆς τοῦ Uhland.

Ρήγας καὶ Τραγουδιστής....

‘Απὸ τὸν τάφους τοῦ Φόσκολου (οἱ 53 πρῶτοι στίχοι.)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ : ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΟΝΕΤΑ

Νέχτα.

Σ' ἔνα δολερὸ φίλο.

Στροφούντες.

Ἄλκαισκὴ ώδή.

Εἰς τὴν Πατρίδα.

Τὰ πενήντα σονέτα.

Λουτρό.

Διάφορα ἀποσπάσματα.

Εἰδύλλιο.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ : ΠΕΖΑ

‘Απάντησις πρὸς τοὺς κριτὰς τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων, τοὺς ἐπικρίναντας τὴν ἔμετρον μετάφρασιν τοῦ Κυρ. Πολυλᾶ.

Τί δρα εἶναι;

‘Αποσπάσματα ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία του.

Σημειώματά του.

‘Ο λόγος του στὴ Βουλὴ γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα.